

Co wart wiedzieć o rodzajniku?**Utrum & Neutrum**

W języku szwedzkim rodzajniki mają dwie formy Utrum i Neutrum. Rzeczowniki są podzielone na klasy: „en“ i „ett“.

- Utrum: rodzaj **męski** i **żeński** → „en“
- Neutrum: rodzaj **nijaki** → „ett“

Rodzajnik nieokreślony

Rodzajnik nieokreślony jest oddzielną formą.

W liczbie mnogiej nie istnieje rodzajnik nieokreślony.

- „en“
Np.:
en katt – kot
en apa – małpa
- „ett“
Np.:
ett hus – dom

Rodzajnik określony

Rodzajnik określony nie występuje samodzielnie, lecz **jako końcówka rzeczownika**, który określa.

- „en-wyraży“
Np.:
książka (ta - określony) - boken
książka (jaka - nieokreślony) – en bok

- „ett-wyraży“: Kończówka brzmi -et!
Np.:
masło (to - określony) – smöret
masło (jakiś - określony) – ett smör

Uwaga:

Jeśli rzeczownik kończy się na samogłoskę, to przy połączeniu z rodzajnikiem określonym zanika „e“ rodzajnika i rzeczownik z rodzajnikiem określonym otrzymuje zakończenie **-n** i **-t**.

Co warto wiedzieć o rzeczowniku?

W języku szwedzkim występuje pięć **grup deklinacyjnych**:

1. Grupa: liczba mnoga zakończona na -or

Rzeczowniki, które należą do tej grupy deklinacyjnej to tak zwane „en-wyrazy“ czyli należące do klasy Utrum.

Charakterystyka:

- wiele en-wyrazów, których końcówka w l. poj. to nieakcentowane -a
- niektóre en-wyrazy, które nie kończą się na -a

Tworzenie liczby mnogiej:

- rzeczowniki w formie nieokreślonej w liczbie mnogiej kończą się na -or
- rzeczowniki w formie określonej w liczbie mnogiej kończą się na -orna
- przy tworzeniu liczby mnogiej zanika -a (końcówka z l. poj.)

2. Grupa: liczba mnoga zakończona na -ar

Do drugiej grupy deklinacyjnej należą wyłącznie en-wyrazy, czyli Utra.

Charakterystyka:

- jednosylabowe en-wyrazy zakończone spółgłoską
- en-wyrazy zakończone na -e
- en-wyrazy zakończone na -el, -en, -er, -dom, -ing, -lek

Tworzenie liczby mnogiej:

- rzeczowniki w formie nieokreślonej w liczbie mnogiej kończą się na -ar
- rzeczowniki w formie określonej w liczbie mnogiej kończą się na -arna
- przy tworzeniu liczby mnogiej zanika -e (końcówka z l. poj.)
- czasami w temacie wyrazu ma miejsce wymiana samogłoski: „o“ na „ö“ lub „a“ na „ä“.

3. Grupa: liczba mnoga zakończona na -(e)r

Do trzeciej grupy koniugacyjnej należą w większości en-słowa (Utra).

Charakterystyka:

- jednosylabowe en-wyrazy zakończone na spółgłoskę
- rzeczowniki zakończone na spółgłoskę
- niektóre rzeczowniki, które są zapożyczeniami z obcego języka
- niektóre rzeczowniki zakończone na samogłoskę

Tworzenie liczby mnogiej:

- rzeczowniki w formie nieokreślonej w liczbie mnogiej kończą się na -er
- rzeczowniki w formie określonej w liczbie mnogiej kończą się na -erna
- rzeczowniki zakończone na samogłoskę, w formie nieokreślonej w liczbie mnogiej kończą się tylko na -r
- rzeczowniki zakończone na samogłoskę, w formie określonej w liczbie mnogiej kończą się tylko na -rna
- czasami w temacie wyrazu ma miejsce wymiana samogłoski: „a“ na „ä“ lub „o“ na „ö“

4. Grupa: liczba mnoga zakończona na -n

W czwartej grupie znajdują się wyłącznie ett-wyrazy (Neutra).

Charakterystyka:

- rzeczowniki zakończone na nieakcentowaną samogłoskę
- niektóre ett-wyrazy z końcówką -ande lub -ende

Tworzenie liczby mnogiej:

- rzeczowniki w formie nieokreślonej w liczbie mnogiej kończą się na -n
- rzeczowniki w formie określonej w liczbie mnogiej kończą się na -na, rzadziej na -n

5. Grupa: Końcówki w liczbie mnogiej są identyczne z końcówkami w liczbie pojedynczej

Rzeczowniki należące do tej grupy to zarówno Neutra (ett-słówka), jak i Utra (en-słówka).

Charakterystyka:

- ett-słowa zakończone spółgłoską
- en-słowa zakończone na -ande lub -are enden
- jednosylabowe en -słowa

Tworzenie liczby mnogiej:

- rzeczowniki w formie nieokreślonej w liczbie mnogiej mają tę samą końcówkę co w liczbie pojedynczej
- rzeczowniki w formie określonej w liczbie mnogiej kończą się na -en

Przykłady deklinacji:

Grupa	L. poj.		L. mn.		Tłumaczenie
	forma określona	forma nieokreślona	forma określona	forma nieokreślona	
1. Grupa	väska	en väska	väskorna	väschor	torba
2. Grupa	leken	en lek	lekarna	lekar	gra
3. Grupa	boken	en bok	böckerna	böcker	książka
4. Grupa	äpplet	ett äpple	äpplena	äpplen	jablko
5. Grupa	huset	ett hus	husen	hus	dom

Przypadki:

W języku szwedzkim występują dwa przypadki:

- **Mianownik:**
forma podstawowa rzeczownika
- **Dopełniacz:**
oznacza posiadanie lub stosunek do własności

Np.:

- **forma określona**
mianownik: koń – hästen
dopełniacz: konia – hästens
- **forma nieokreślona**
mianownik: kawaler - en ungtarl
dopełniacz: kawalera - en ungtarls

Słownictwo

- Rzeczowniki złożone:
Nowe rzeczowniki mogą tworzyć się poprzez bezpośrednie zestawienie ze sobą dwóch rzeczowników lub połączenie dwóch rzeczowników literą **-s** lub **-e**.
Np.:
huvudvärk – bóle głowy
skrivbordsstol – biurko
- Zgrubienia (augmentatywy) i zdrobnienia (deminutiwa)
zdrobnienia: „**liten**“, „**lille**“ oder „**små**“ - mały
zgrubienia: „**stora-**“/ „**store-**“ - duży
Np.:
lillebror – braciszek, mały brat
storasyster – duża siostra,
- Rzeczowniki odprzymiotnikowe
W j. szwedzkim przymiotniki zamieniają się w rzeczowniki poprzez umieszczenie **den** (utrums) lub **det** (neutrum) przed przymiotnikiem w jego słabej formie.
Np.:
det goda – dobro
den trofasta – wierność

Co warto wiedzieć o przymiotniku?

W języku szwedzkim rozróżniamy przymiotniki w formie mocnej (nieokreślonej) i przymiotniki w formie słabej (określonej).

Forma nieokreślona mocnych przymiotników

Mocnej formie przymiotnika towarzyszy rodzajnik nieokreślony.

Tworzenie:

- W l. poj. Utrum (en-wyrazy) nie dodaje się końcówki.
- W l. poj. Neutrum (ett-wyrazy) na końcu dodaje się **-t**.
- W l. mn. na końcu przymiotnika dodawana jest **-a**. Utrum i Neutrum nie różnią się w liczbie mnogiej.

Np.: stor – duży

en **stor** bil – duże auto (bliżej nieokreślone duże auto)

ett **stort** rum – duży pokój (bliżej nieokreślony duży pokój)

stora bilar – duże auta (bliżej nieokreślone duże auta)

Forma określona słabych przymiotników

Forma określona słabych przymiotników składa się z przymiotnika z końcówką **-a** + „**zaimek osobowy: den, det i de**“.

	L. poj.	L. mn.
Utrum (en-wyrazy)	den stora bilen ten duży samochód	de stora bilarna te duże samochody
Neutrum (ett-wyrazy)	det stora rummet ten duży pokój	de stora rummen te duże pokoje

Przymiotniki „gammal“ i „liten“

	L. poj.	L. mn.
Utrum (en-słowa)	gammal (pl. stary) liten, lilla (pl. mały)	gamla små
Neutrum (ett-słowa)	gammalt litet, lilla	gamla små

Należy zwrócić uwagę na różnicę pomiędzy nieokreśloną i określoną formą tych przymiotników.

Np.:

En gammal gumma klappar en liten katt.

- Stara kobieta głaszcze małego kota. (kobieta i kot są tu w formie nieokreślonej)

Den gamla gumman klappar den lilla katten.

- Stara kobieta głaszcze małego kota.

Gamla gummor klappar små katter.

-Stare kobiety głaszczą małe koty.

Stopniowanie przymiotników

W języku szwedzkim wyróżniamy dwie metody stopniowania przymiotników.

1. Metoda

Stopień wyższy: forma podstawowa przymiotnika + „-are“

Stopień najwyższy: forma podstawowa przymiotnika + „-ast“

Np.:

snabb → snabbare → snabbast

szybki → szybszy → najszybszy

2. Metoda

Stopień wyższy: „mer“ + przymiotnik

Stopień najwyższy: „mest“ + przymiotnik

Np.:

praktisk → mer praktisk → mest praktisk

praktyczny → praktyczniejszy → najpraktyczniejszy

Co warto wiedzieć o przysłówku ?

Tworzenie przysłówka od przymiotnika

1. Sposób

Forma podstawowa przymiotnika + **-t**

Np.:

przymiotnik	przysłówek	przykład
rolig zabawny/a/e	roligt zabawnie	Vad roligt det var att träffas! Jak zabawnie, że się spotkaliśmy!

2. Sposób

Przymiotniki z końcówką **-lig** + **-en**

przymiotnik	przysłówek	przykład
förmodlig przypuszczalny/ a/e	förmodligen przypuszczalnie	Affären har förmodligen stängt idag. Sklep jest dziś przypuszczalnie zamknięty.

3. Sposób

Przymiotniki w neutrum z końcówką **-ligt** + **-vis**

przymiotnik	przysłówek	przykład
vanligt zwykły/a/e	vanligtvis zwykle	Vanligtvis sover jag till kl. 10 på lördagar. Zwykle w soboty śpię do 10-tej.

Stopniowanie przysłówka

Stopień wyższy: Forma podstawowa przysłówka (bez -t) + „-are“

Stopień najwyższy: Forma podstawowa przysłówka (bez -t) + „-ast“

Np.:

Margit står **nära** mamma, Emma står **närmare**, men Felicia står **närmast**.
- Margit stoi **blisko** jej mamy, Emma stoi jeszcze **bliżej**, ale Felicia stoi **najbliżej**.

Przysłówek w roli okolicznika czasu

... odpowiada na pytanie: kiedy? / jak długo? / jak często?

Najważniejsze przysłówki tej grupy:

först (najpierw), alltid (zawsze), idag (dziś), senare (później), ofta (często)

Przysłówek w roli okolicznika miejsca

... odpowiada na pytanie: dokąd? / gdzie?

Najważniejsze przysłówki tej grupy:

här (tutaj), där (tam), uppe (na górze), nere (na dole)

Przysłówek w roli okolicznika przyczyny

... odpowiada na pytanie: dlaczego? / z jakiego powodu?

Najważniejsze przysłówki tej grupy:

eftersom (ponieważ), på grund av (z powodu), alltså (więc), följaktligen (zatem, dlatego)

Przysłówek w roli okolicznika sposobu

... odpowiada na pytanie: jak? / w jak sposób?

Najważniejsze przysłówki tej grupy:

bra (dobrze), dåligt (źle), lätt/enkel (prostu), svårt (trudno)

Co warto wiedzieć o czasowniku?

Czasowniki dzielą się na cztery grupy koniugacyjne.

Grupa 1:

- temat czasownika kończy się na -a
- temat czasownika = bezokolicznik

Grupa 2:

- Temat czasownika kończy się na spółgłoskę
 - ✓ Grupa 2a: kończy się na spółgłoskę dźwięczną
 - ✓ Grupa 2b: kończy się na spółgłoskę bezdźwięczną

Grupa 3:

- czasowniki są jednosylabowe
- czasowniki kończą się na samogłoskę (nie na -a)
- temat czasownika = bezokolicznik

Grupa 4:

- czasowniki nieregularne

Koniugacja w czasie teraźniejszym, przeszłym i przeszłym dokonanym

Grupa 1				
bezokolicznik	cz.teraźniej szy	cz. przeszły	cz. przeszły dokonany (ha+Supinum)	temat czasownika
att dansa (tańczyć)	dansar	dansade	har dansat	dansa
	-r	-de	-t	

Grupa 2a				
bezokolicznik	cz.teraźniej szy	cz. przeszły	cz. przeszły dokonany (ha+Supinum)	temat czasownika
att bestämma (decydować)	bestämmer	bestämde	har bestämt	bestäm
	-er	-de	-t	

Grupa 2b				
bezokolicznik	cz.teraźniej szy	cz. przeszły	cz. przeszły dokonany (ha+Supinum)	temat czasownika
att köpa (kupować)	köper	köpte	har köpt	köp
	-er	-te	-t	

Grupa 3				
bezokolicznik	cz.teraźniej szy	cz. przeszły	cz. przeszły dokonany (ha+Supinum)	temat czasownika
att bo (mieszkać)	bor	bodde	har bott	bo
	-r	-dde	-tt	

Grupa 4				
bezokolicznik	cz. teraźniejszy	cz. przeszły	cz. przeszły dokonany (ha+Supinum)	temat czasownika
att skriva (pisać)	skriver	skrev	har skrivit	skriv

Supinum to nieodmienna forma czasownika używana do tworzenia czasu przeszłego dokonanego i czasu zaprzęzłego.

W języku szwedzkim **Supinum** tworzony jest w ...

- 1. i 2. grupie koniugacyjnej z -t
- 3. grupie koniugacyjnej z -tt
- 4. grupie koniugacyjnej z -it lub -tt

Czas zaprzęzły

Czas zaprzęzły składa się z „hade“ + **Supinum**.

Czas przyszły

Czas przyszły tworzony jest na trzy sposoby:

- Użycie formy teraźniejszej
Np.:
Imorgon arbetar jag inte.
Jutro nie pracuję..
- „kommer att“ * + bezokolicznik
Np.:
Imorgon kommer solen att skina.

Jutro będzie świecić słońce.

- „ska“ lub „tänker“ + bezokolicznik
Np.:
Jag ska resa till Sverige.
Pojadę do Szwecji.

Imiesłów

Imiesłów czasu teraźniejszego

- Tworzony jest poprzez dodanie do bezokolicznika końcówki **-ande**.
Np.:
Skratt**ande** gick jag från klassrummet.
Śmiejąc się wszedłem do klasy.
- Jeśli temat czasownika kończy się długą i akcentowaną samogłoską, dodajemy końcówkę **-ende**.
Np.:
Le**ende** gick hon in i rummet.
Uśmiechając się weszła do pokoju.
- Jeśli temat czasownika kończy się na -a, to w imiesłowiu czasu teraźniejszego samogłoska ta nie będzie występować podwójnie!
Np.:
De blev sitt**ande** på caféet i flera timmar.
Siedząc pozostali w kawiarni długie godziny.

Imiesłów czasu przeszłego

Imiesłów czasu przeszłego stoi zawsze przy podmiocie w zdaniu. Dopasowuje się on rodzajem gramatycznym i liczbą (poj. lub mn.) do podmiotu. Przyjmuje więc cechy przymiotnika.

Tworzenie imiesłowu czasu przeszłego:

Temat czasownika + końcówka zależna od grupy koniugacyjnej

1. Grupa koniugacyjna: -d/-t/-de
- 2a. Grupa koniugacyjna: -d/-t/-da
- 2b. Grupa koniugacyjna: -t/-t/-t
3. Grupa koniugacyjna: -dd/-tt/-dda
4. Grupa koniugacyjna: -en/-et/-na

Tryb rozkazujący

Temat czasownika = forma rozkazująca czasownika

1. Grupa koniugacyjna: Np.: fråga (bezokolicznik) → fråga! (f. rozkazująca)
2. Grupa koniugacyjna: Np.: läsa (bezokolicznik) → läs! (f. rozkazująca)
3. Grupa koniugacyjna: Np.: sy (bezokolicznik) → sy! (f. rozkazująca)
4. Grupa koniugacyjna: Np.: skriva (bezokolicznik) → skriv! (f. rozkazująca)

Tryb warunkowy

W języku szwedzkim istnieją 2 typy trybu warunkowego:

- Tryb warunkowy 1: „skulle“ + **bezokolicznik** głównego czasownika
- Tryb warunkowy 2: „skulle“ + „ha“ + **Supinum** głównego czasownika

„vara“ - być, istnieć, trwać

Czasownik nieregularny „vara“			
bezokolicznik	cz. teraźniejszy	cz. przeszły	cz. przeszły dokonany
vara	är	var	har varit

Co warto wiedzieć o zaimku?

Zaimki osobowe

Przegląd zaimków osobowych		
Liczba pojedyncza	jag	ja
	du	ty
	han	on
	hon	ona
	den/det	ono
Liczba mnoga	vi	my
	ni	wy
	de (dom -w mowie potocznej)	oni

Zaimki osobowe w funkcji dopełnienia

Zaimki osobowe w funkcji dopełnienia		
l. poj.	mig (mej-w mowie potocznej)	mnie, mi, mną, siebie itd.
	dig (dej-w mowie potocznej)	ciebie, ci, toba, itd
	honom	jego, jemu, nim, itd
	henne	ją, jej, nią, itd.
	den/det	jego, ją, je, itd.
l. mn.	oss	nas, nam, nami, itd.
	er	was, wam, wami, itd.
	dem (dom-w mowie potocznej)	ich, im, nimi, itd.

Zaimki dzierżawcze

Zaimki dzierżawcze wyrażają przynależność kogoś lub czegoś do danej osoby lub rzeczy.

W języku szwedzkim zaimki te podlegają deklinacji i są podporządkowane rzeczownikowi.

Zaimki dzierżawcze			
l. poj.		l. mn.	tłumaczenie
en-słowa	ett-słowa	en- & ett-słowa	
min	mitt	mina	mój/-a/-e
din	ditt	dina	twój/-a/-e
hans/hennes / dess*	hans/hennes/ dess*	hans/hennes/ dess*	jego
sin/sin/sin	sitt/sitt/sitt	sina/sina/sina	swój/-a/-e
vår	vårt	våra	nasze
er	ert	era	wasze
deras	deras	deras	ich
sin	sitt	sina	swoje

*„dess“ używane jest bardzo rzadko

Zaimki wskazujące

Zaimki wskazujące: den här / det här			
en-słowa	ett-słowa	l.mn. (en- & ett-słowa)	tlumaczenie
den här	det här	de här	ta/ten/to

Zaimki wskazujące: det där / den där			
en-słowa	ett-słowa	l.mn. (en- & ett-słowa)	tlumaczenie
den där	det där	de där	tamta/tamten/tamtomto

Zaimki zwrotne

Zaimki zwrotne występują tylko z czasownikami zwrotnymi i w przeciwieństwie do polskiego „się” odmieniają się przez osoby.

Zaimki zwrotne	
mig	się
dig	się
sig	się
oss	się
er	się
sig	się

Zaimki względne

Zaimek względny „**som**” jest nieodmienny.

W wielu przypadkach rezygnuje się nawet z używania „**som**”, np. kiedy zaimek dzierżawczy nie odnosi się do podmiotu zdania.

Zaimki względne rozpoczynają zdanie względne i odnoszą się do czegoś uprzednio wspomnianego, aby to pełniej określić.

Np.:

Det är den nya klänningen **som** jag har köpt.

To jest nowa sukienka, **która** sobie kupiłam. /dosłownie: (...),co sobie kupiłam./

Innym zaimkiem względnym jest „**vars**”. W rzeczywistości jest to dopełniacz zaimka „**som**”.

Np.:

Hunden, **vars** ägare är så trevlig, är min granne.

Pies, **którego** właściciel jest tak miły, jest moim sąsiadem.

Zaimki pytające

Zaimki pytające „**vem**” (pl. kto, kogo, komu itd.) i „**vad**” (pl. co, czego, czemu itd.) nie podlegają deklinacji i brzmią zawsze tak samo.

Np.:

Vem var det? - **Kto** to był?

Vad sa han? - **Co** on powiedział?

Zaimek pytający „**vilken**” (pl. który, jaki) poprzedza rzeczownik w formie niekreślonej (czyli bez towarzyszącego mu zwykle rodzajnika).

vilken + rzeczownik (bez rodzajnika)

Deklinacja zaimka pytającego „vilken“		
r. męski i żeński	r. nijaki	l. mn.
vilken (który, jaki, która, jaka)	vilket (które, jakie)	vilka (które, jakie)

Np.:

Vilket hotell kan du rekommendera för oss?

Jaki hotel możesz nam polecić?

Zaimek nieokreślony „någon“

Zaimek „någon“ posiada następujące znaczenia:

ktoś, którakolwiek, ktokolwiek, cokolwiek, jakikolwiek, jakiś, coś, ktoś

en-wyrazy	ett-wyrazy	l.mn
någon	något	några

Np.:

Har **någon** sett Kristina?

Ktoś widział Kristinę?

Co warto wiedzieć o budowie zdania?

Przeczenie w języku szwedzkim

Zdanie oznajmujące z przeczeniem

Zdanie przeczące = czasownik + „**inte**“

Np.:

Han vet **inte**.

Nie wiem nic.

Pytanie zawierające przeczenie

W pytaniach „**inte**“ może stać przed lub po podmiocie.

Uwaga: jeśli „**inte**“ stoi przed podmiotem, to intonacja pada na podmiot.

Np.:

Har du **inte** tid?

Nie masz czasu?

Har **inte** du lust att laga mat?

Nie masz ochoty gotować?

Zdanie rozkazujące z przeczeniem

W przeczących zdaniach w trybie rozkazującym „**inte**“ stoi po czasowniku.

Np.:

Skrik **inte** så högt!

Nie krzycz tak głośno!

Numery w języku szwedzkim:

Liczby od 1 do 20

Szwedzkie liczby od 1 do 20	
en/ett	jeden
två	dwa
tre	trzy
fyra	cztery
fem	pięć
sex	sześć
sju	siedem
åtta	osiem
nio	dziewięć
tio	dziesięć

Liczby od 11 do 20

Szwedzkie liczby od 11 do 20	
elva	jedynaście
tolv	dwanaście
tretton	trzynaście
fjorton	czternaście
femton	piętnaście
sexton	szesnaście
sjutton	siedemnaście
arton	osiemnaście
nitton	dziewiętnaście
tjugo	dwadzieścia

Liczby od 21 do 100

Szwedzkie liczby od 21 do 100	
tjugoett	21
tjugotvå	22
tjugotre	23
trettio	30
fyrtio	40
femtio	50
sextio	60
sjuttio	70
åttio	80
nittio	90
hundra	100